

(10003) Okul Müdürlerinin Kullandıkları Güç Merkezi Oluşturma Oyunları Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması**MUHARREM GENCER***Pamukkale Üniversitesi***TÜRKAY NURİ TOK***Pamukkale Üniversitesi***AYDAN ORDU***Pamukkale Üniversitesi***Problem Durumu**

İnsanın tek başına yeteneği, gücü, zamanı ve çabası kendi istek ve ihtiyaçlarını karşılama konusunda yetersiz kalmaktadır. Bunu karşılamak için insanlar bir araya gelip gruplar oluşturmaktadırlar. Oluşturulan gruplar da her geçen gün değişen, çeşitlenen ihtiyaçların veya amaçların karşılanmasında yetersiz kalmasından dolayı insanlar ya bir örgüte üye olmaya ya da bir örgüt kurmaya yönelmektedirler (Şahin, 2004). Ancak globalleşen dünyada örgütlerin varlıklarını devam ettirebilmeleri zor hale gelmiştir. Örgütler yaşamlarını sürdürebilmek için değişimlere uyum sağlamak ve rakipleriyle yarışmak zorunda kalmışlardır. Örgütler diğer örgütlerle ve çevresindekilerle güç mücadelesi yaşarken, örgütün en önemli kaynağı olan çalışanlar da kendi içlerinde mücadele ederler. Örgütlerdeki kıt kaynak dağılımı, geleceğin kestirilememesi ve örgütte veya çevrede yaşanan değişimler çalışanları bireysel çıkarlarını korumak için güç mücadelesi sergilemeye yani politik oyunlar oynamaya yönlendirmektedir. Bursalı'ya (2008) göre politik oyunlar oynamak yaşam sahnesinde olduğu gibi örgütsel yaşamda da kaçınılmaz gerçeklerden birisini oluşturmaktadır. Örgütteki her bireyin kendi istek ve beklentileri doğrultusunda daha fazla kaynağa sahip olmak istemesi; bütçelerin, görev ve sorumlulukların, ücret ve terfilerin paylaşılması konusunda bireyleri karşı karşıya getirmekte, bu da kaçınılmaz güç mücadelesi yaratmaktadır.

Örgütlerde özellikle yöneticiler, şahsi çıkarları için gücü elde etmek ve korumak amacıyla politik oyunlardan birisi olan güç merkezi oluşturma oyunlarını kullanmaktadırlar. Örgütlerde sergilenen güç merkezi oluşturma oyunlarının etkisi çalışanlar üzerinde farklı şekillerde yansımaları neden olmaktadır. Bu oyunlara kendini yakın hisseden örgüt çalışanı bu politikaların yaygınlaşması ve yürütülmesi için çaba sarf ederken, oyunları uygun bulmayan çalışanlar ise muhalif davranışlar sergileyebilir ya da sessizlik davranışına yönelebilirler (Aydın, 2015, s.4). Bu durumda politik oyunlar bilgi paylaşımını sınırlandırarak iletişim engeli yaratabilir veya çalışanlar arasında kutuplaşmalara neden olabilir. Oysa meydana gelen gelişme ve değişimler örgütleri başarılı bir şekilde amaçlarına ulaştırarak yeni düşünceler üreten ve mevcut sorunları dile getiren ve birlikte hareket edebilen çalışanlara olan ihtiyacı arttırmıştır.

Örgütlerde yöneticilerin kullandığı katı politik oyunlardan çalışanların olumsuz etkilenmesiyle, iş tatmini ve örgütsel bağlılık algısında azalma, çalışanların motivasyonlarının ve performanslarının düşmesi, tükenmişlik duygusu ve örgütsel sosyalleşmenin gerçekleşmemesi gibi sorunlar oluşur. Ancak Mintzberg (1985) etkili bir şekilde işletildiğinde politik oyunların, örgütte karar almayı kolaylaştırıp çalışanların gelecek beklentilerine yönelik bireysel amaçlarını gerçekleştirirken örgütsel verimliliği de artıracaklarını belirtmiştir.

İnsanı temel alan eğitim örgütleri olan okullar sistemde var olan yarışın içerisinde kendilerini bulmuşlardır. Bu nedenle okulların en önemli çalışanlarından olan öğretmenlerin teknik bilgi, insan ilişkileri ve kişisel yetkinliklerini artırarak uzmanlaşması, okulun gelişimine katkıda bulunacak fikir ve görüşlerini açıklaması, yeterliliklerini ve niteliklerini okulla uyumlu hale getirerek okulun verimliliğini artırması gerekmektedir. Uğurlu, Kırıl ve Aksoy'a (2011, s.706) göre bireyin, örgütten; örgütün de bireyden karşılıklı beklentileri olup bu beklentilerin dengelenmesi yöneticinin görevidir. Bireyin örgütü ile uyumlu hale gelerek örgütün etkili, verimli ve profesyonel bir üyesi olmasının sağlanması örgütün yöneticilerden beklentisidir. Sürekli değişen yapılarda örgütlerin yönetilmesi için politik yetenekler daha fazla önem kazanmaktadır. Bu nedenle politik davranış, okul yaşamı içerisinde genel olarak kabul edildiğinden çok daha önemli rol oynamaktadır (Mehtap, 2011). Okul yöneticileri okul kültürünü, amaçlarını, politikalarını, öğretimin kalitesini artırmak için politik oyunları daha da özelemek gerekirse güç merkezi oluşturma oyunlarını etkili bir şekilde kullanarak öğretmenleri okul başarısı için önemli bir halka haline getirmesi gerekmektedir.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada öğretmenlerin okul müdürlerinin kullandıkları güç merkezi oluşturma oyunlarına yönelik algılarını ölçen, beşli likert tipi modele uygun şekilde tasarlanmış bir ölçek geliştirmek amacıyla geçerlik ve güvenilirlik işlemleri gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinde deneysel süreç tercih edilmiştir (Yurdugül, 2005).

Ölçek, Mintzberg (1983)'in "Politik Oyunlar Kuramı"na dayalı olarak geliştirilmiştir. İlk olarak alan yazın taraması yapılarak Güç Merkezi Oluşturma Oyunlarını açıklayan metin 11 öğretmene verilmiş ve açık uçlu sorularla yöneticilerin sergileyebilecekleri oyunları yazmaları istenmiştir. Elde edilen ifadeler düzenlenerek 4 Türkçe öğretmenin görüşlerine sunulmuş ve öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak maddelere son şekli verilmiştir. 70 maddelik taslak ölçek için 16 uzman görüşü alınmış, gelen dönütler doğrultusunda Kapsam Geçerlik Oranlarını belirlemede Lawshe tekniği (Lawshe, 1975, s. 567) kullanılmıştır.

Lawshe analizinden sonra kalan 63 maddelik taslak ölçek 2015-2016 eğitim öğretim yılında Burdur ili Yeşilova ve Karamanlı ilçelerinde çalışan 213 kişilik öğretmen grubuna uygulanmıştır. Deneme çalışması gerçekleştirildikten sonra veriler SPSS 22

ve Amos 24 programlarında çözümlenmiştir. Ölçeğin geçerlik çalışmaları için öncelikle ölçek maddelerinden alınan puanlar ile ölçeğin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklamak amacıyla Madde-toplam puan korelasyonu uygulanmıştır. Ölçek maddelerinin, ayırt edicilik güçlerinin belirlenmesi amacıyla alt %27 ve üst %27'yi oluşturan grupların, puan ortalamaları Bağımsız İki Örneklem t-Testi ile karşılaştırılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini sınamak amacıyla verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett değerleri incelenmiştir. Ölçek maddeleri Açıklayıcı faktör analizi (Temel Bileşenler Analizi ve Varimax dik döndürme tekniği) ve doğrulayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları iç tutarlılık yöntemiyle hesaplanmıştır. Buna göre Cronbach Alpha Katsayısı ve Madde Bırakmalı Cronbach Alpha Katsayıları ele alınmıştır.

Beklenen/Geçici Sonuçlar

Taslak ölçeğe uygulanan madde-toplam korelasyonu sonucunda maddelerin korelasyon katsayıları .82 - .40 arasında değişmektedir. Ölçek maddelerinin ayırt edicilik güçlerinin belirlenmesi amacıyla alt %27 ve üst %27'yi oluşturan grupların, puan ortalamaları bütün maddeler için $p < .05$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçekteki altı faktörün açıkladığı toplam varyans % 69.08'dir. Belirlenen faktörler "sponsorluk", "ittifak kurma", "imparatorluk kurma", "bütçeleme", "uzmanlık" ve "patronluk" olarak adlandırılmıştır. Varimax rotasyonuna göre maddelerin faktör yükleri 0.91 - 0.49 arasında değişmektedir. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum indeksleri ($\chi^2=1570$, 910 df= 764, $\chi^2/df= 2,056$) ve iyilik uyum değerleri (RMSEA 0.072, TLI 0,90, IFI 0,902, CFI 0,901, SRMR 0,099, PNFI 0,77 ve PGFI 0,65) belirlenmiştir. Ölçeğin tümü ve alt boyutlar için Cronbach α katsayılarının 0.70'in üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca madde bırakmalı Cronbach Alpha katsayıları incelendiğinde madde atıldığı takdirde boyutların güvenilirlik katsayılarının yükselmeyeceği görülmüştür. Yapılan analizlere göre ölçeğin, altı boyut ve 41 maddeden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Müdürü, Politik Davranış, Güç Merkezi Oluşturma Oyunları, Geçerlik, Güvenirlik

Kaynakça

- Aydın, M. A. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin örgütsel muhalefet, örgütsel politika ve politik davranış algıları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Bursalı, Y. M. (2008). Örgütsel politikanın işleyişi: Örgütsel politika algısı ve politik davranış arasındaki ilişkiler. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Henson, R., & Roberts, J. (2006). Use of exploratory factor analysis in published research: Common errors and some comment on improved practice. *Educational and Psychological Measurement*, 66, 393-416. doi:10.1177/0013164405282485
- Hooper, D., Coughlan J. ve Mullen, M. (2008). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28, 563-575.
- Mehtap, Ö. (2011). *Örgüt içi politik davranışların örgütsel vatandaşlık davranışı üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Mintzberg, H. (1983). *Power in and Around Organizations*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ.
- Mintzberg, H. (1985). The organization as political arena. *Journal of Management Studies*, 22 (2), 133-154.
- Stevens, J. (1996). *Applied Multivariate Statistics For The Social Sciences*, (3rd Edition), New Jersey: Mahwah, Lawrence Erlbaum.
- Şahin, A. (2004). Yönetim kuramları ve motivasyon ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 523-547.
- Uğurlu, Z. Kırıl, E. ve Aksoy, İ. G. (2011). İlköğretim okul yöneticilerinin görüşlerine göre öğretmenlerin sosyalleşmesinde kullandıkları örgütsel sosyalleşme strateji ve taktikleri, *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Antalya.
- Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. XIV. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. 28-30 Eylül 2005, Denizli.